

2023 PARK ADVIES

PROVINCIAAL ADVISEUR RUIMTELIJKE KWALITEIT UTRECHT

PAUL RONCKEN

2 juni 2023

Geachte leden van Provinciale Staten en coalitie voorbereiders,
c.c. GS, ambtelijk team en CMT

Hierbij een ongevraagd advies bij het opstellen van een coalitieakkoord op een belangrijk moment in de herwaardering van ruimtelijke ordening in Nederland. Welke accenten in beleid en uitvoer mogen niet ontbreken om eerder vastgestelde provinciale ambities uit de Omgevingsvisie waar te kunnen maken; in verregaande samenwerking tussen Rijk, andere provincies, gemeenten, waterschappen, marktpartijen en publieke co-creatie?

Sterk aangespoord door het Rijk en Europa, gaan de handen de komende vier jaar echt uit de mouwen, de voeten diep in de klei, het veen en het zand. Er zullen scherpe en strategische keuzen gemaakt worden omdat er wel veel geld, maar ook weer niet genoeg geld beschikbaar is; en de ambtelijke organisaties op verschillende overheidslagen wel veel maar niet alles met evenveel aandacht en wendbaarheid kunnen begeleiden. Vanuit mijn rol als PARK breng ik daarom zes accenten aan die helpen om geld, ambtenarij en samenwerkende uitvoerkracht met hulp van een coalitieakkoord beter in balans te brengen.

1. Economie is het duizend-dingen-doekje tegen ruimtelijke verrommeling

- Geef heel bewust de portefeuille economie vorm om verschillende sectorale opgaven te kunnen verweven in ruimtelijke uitwerkingen. Het beperken van een economisch beleid ter versterking van werkgelegenheid, concurrentiekracht en financiële groei geeft geen gelegenheid om de eerder vastgestelde ambities voor brede welvaart en meervoudig ruimtegebruik te kunnen ontwikkelen.
- Combineer de portefeuille economie met de gebiedsgerichte aanpak (oa UPLG en ruimtelijk voorstel) om geld veel meer te kunnen 'ontschotten' en investeringstermijnen uit te kunnen spreiden tot 2050.

2. Borg Groen Groeit Mee

- Versterk de veelbelovende maar nog precare ambitie om groei van woningbouw in balans te brengen met het meest gewaarde aspect van de provincie Utrecht: groen, natuur en cultuurhistorisch landschap.

- Maak in het ruimtelijk voorstel aan het Rijk duidelijk dat Groen Groeit Mee alleen kans van slagen heeft als het Rijk de helft van de meerjareninvestering tot 2050 co- financiert. Dan blijft er nog 600 miljoen euro over voor de regionale partners; verdeeld over zes resterende coalitieperioden tot 2050 is dat 100 miljoen euro per coalitieperiode en dus 25 miljoen op de jaarbegroting om de meer dan 51 in beeld gebrachte groenprojecten te blijven bundelen tot een klimaatrobuuste en gezonde leefomgeving voor een groeiende provincie.
- Het beste signaal voor al die bereidwillige maar voornamelijk armlastige gemeenten, waterschappen en burgerparticipanten in het pact, is een helder besluit van een nieuw provinciebestuur om garant te staan voor 25 miljoen voorinvestering in Groen Groeit Mee, per jaar. Met deze garantie achter de hand, zal de ingewikkelde ruimtelijke integratie de kans krijgen waar alle pact partners naar uitzien.

3. Bitter, zuur en zoet vormen samen een rijk lokaal gerecht

- Doorzie hoe het puzzelen met sectorale doelen in de beperkte ruimte van gebieden, dwingt tot een verweving van politieke speerpunten en tegenstellingen. Het perspectief vanuit een concreet gebied biedt vaak de oplossing voor schijnbaar onoverbrugbare politieke standpunten.
- Ga vaker op excursie of veldbezoek met al uw goede politieke bedoelingen op zak en laat u verrassen door de behendige manier waarop gebiedspartijen elkaar vinden ondanks scherpe standpunten.
- Formuleer een strategie om de extra aandacht die bepaalde gebieden krijgen opgelegd vanuit bittere eisen voor beperking van broeikasgassen, nitraat en stikstof, beter te balanceren met een positief toekomstperspectief vanuit programmalijnen die juist inzetten op verbinding vanuit cultuur en erfgoed, ruimtelijke kwaliteit en gezonde leefomgeving.

4. Ken je pappenheimers

- Een spannende politieke ambitie of visie krijgt alleen vorm door een ambtenaren team dat alle ruimte krijgt om ervaring en gezag in te brengen. Alle regionale partners zijn doordrongen van dezelfde dilemma's, dezelfde haast en dezelfde beperkingen. Er is geen ontsnappen aan een zekere frustratie, wat te vaak tot hoge spanning en soms giftige werkomgevingen leidt. Investeer daarom in het aanhoren van de huidige ervaring van de ambtelijke organisatie door in gesprek te gaan met uitvoerende ambtenaren en hun samenwerkende overheidscollega's op gemeentelijk, waterschaps- en Rijksniveau.
- Breng betere balans aan tussen dominante maar sectorale teams met veel fte's en geld (stikstof, mobiliteit, woningbouw, economie) en ondergeschikte maar verbindende teams.
- Versterk de positie van de bruggenbouwers in de ambtelijke organisatie, tussen de uitvoerende kant van de provincie en de strategische en beleidsmatige kant.
- Versterk in het coalitieakkoord de slagkracht van verbindende ambtenarenteams en programma's die werken vanuit een klein budget en een klein team, maar ozo belangrijk zijn voor nieuwe verdien- en waarderingsmodellen; zoals energielandschappen- van- verlangen, toegankelijkheid van groenblauwe dooradering (Groen Groeit Mee), het strategisch bossenbeleid, het programma voor cultuur, erfgoed en leefomgeving, natuurinclusieve bouwontwikkeling en de regionale voedselagenda.

5. Ieder alternatief landbouwsysteem gaat (grotendeels) door de maag

- Een 'wederombouw' van het landbouwsysteem is alleen mogelijk is met een integrale benadering: in ruimtelijke samenhang, met de gehele agroproductieketen, en met een (her)nieuwde rol van de overheid.
- Beperk vanuit een regionale voedsel- en landbouw strategie de krachten van de vrije markt bij producten, consumenten en tussenliggende ketenpartijen.
- Benut in samenwerking met andere provincies en het Rijk de financiële ruimte bij een zeer kleine groep inkooporganisaties en supermarktformules om de zorg voor kwaliteit van natuur en milieu, onderdeel te maken van hun inkoopstrategie.

6. Onafhankelijk advies moet blijven wrijven, pas daarna is er die glans.

- Voor een moeilijk meetbare kwaliteit zoals ruimtelijke kwaliteit is toetsing lastig. Recente inzichten bevestigen dat ruimtelijke kwaliteit wel degelijk een direct effect heeft op mentale en fysieke gezondheid van inwoners en het investeringsklimaat. Binnen het beleid van de provincie Utrecht is ruimtelijke kwaliteit echter geen harde eis maar hooguit een inspirerende handreiking die veel ruimte laat voor interpretatie en vrijwilligheid vanuit de markt. Bevestig daarom de rol van inspireren en interpreteren als een belangrijke taak van de huidige onafhankelijke instituten PARK (*Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit, aangesteld door GS*) en PCL (*Provinciale Commissie Leefomgeving, wettelijk verplicht adviesorgaan van PS en GS*).
- Binnen een jaar zullen de twee onafhankelijke instituten van de provincie Utrecht (PARK en PCL) worden opgevolgd of vervangen voor een nieuw, gezamenlijk onafhankelijk instituut. Daar ligt een voorstel voor klaar. Spreek in het coalitieakkoord af hoe vervanging of vernieuwing vorm en inbedding krijgt.
- De adviezen van PARK en PCL worden op dit moment te beperkt benut door het provinciaal bestuur en Provinciale Staten. Organiseer als provinciebestuur via het onafhankelijk advies meer wrijving op de ingewikkelde maar wezenlijke sociaal-ruimtelijke puzzels en de nieuw economische werkelijkheid in een sterk veranderend Europa. Ook richting burgers en regionale partners.
- Vanuit [het internationale verdrag van Davos](#) is een oproep gedaan voor een ontwerpcultuur met een 'cultuur-inclusieve' en 'cultuur-positieve' uitwerking. Versterk daarom ruimtelijke kwaliteit als een doelstelling in de provinciale verordening en vermijd hiermee dat ruimtelijke kwaliteit door gebrek aan interpretatie en vrijwilligheid krachteloos blijft. Geef bij het Rijk aan dat er aanvullend wettelijk instrumentarium nodig is om ruimtelijke kwaliteit als een volwaardige doelstelling op te kunnen nemen, als een expliciete dubbele doelstelling met eigen cultuurpositieve effecten.

Tot zover. Voor nu, wens ik alle gekozen statenleden en betrokken ambtenaren veel wijsheid, goede oppositie en samenwerking toe. Altijd bereid tot een toelichtend gesprek of uitvoerige bespreking,

Paul Roncken
PARK-Utrecht

